

El llenguatge Barbarisme i sentit figurat

Quan es tracta de dir les coses pel seu nom, quan cal designar una idea —un ésser vivent, un objecte, una idea abstracta— d'una manera precisa, per mitjà del seu nom específic, de la denominació que el distingeix de tots els altres, és quan no són possibles gaires sinuositats, quan és més difícil de trobar un tercer camí que resolgui aquest dilema constant entre la forma incorrecta usual i la forma correcta excessivament acadèmica, massa detonant o poc intel·ligible. És l'hora en què cal dir, sense embuts i amb totes les lletres, bústia, segell, quirat, voravia, vaixell, tauró i tona si és que hom es vol matenir dins els límits de la normativa i prescindir del termes que s'ha convingut de considerar incorrectes i inadmissibles.

Com és natural, davant aquests casos extrems, sempre n'hi ha que vacillen o reculen. El lector d'un text en què apareixen mots com «tiburó» o «tonelada» mai no sap, és clar, si són el resultat d'una badada, d'una distracció, o potser fins i tot d'una desconeixença dels termes correctes corresponents, o si és que l'autor del text ha oposat resistència a servir-se de dos purismes tan poc usuals en la llengua parlada com tauró itona. Algun cop, però, és això que cal creure, vist el to general del text i la seva correcció.

Tanmateix, sorprèn que, molt sovint, aquests barbarismes que hom no ha sabut evitar o dels quals no ha volgut prescindir, siguin usats precisament en sentit figurat, formant part de frases o expressions en les quals no tenen el sentit recte i específic que en fa uns mots imprescindibles sinó que s'hi aprofita la seva capacitat per a la metàfora, amb un resultat que admet perfectament la concurrència d'altres formes de llenguatge. De certs peixos del grup dels esquals no en podem dir, en llenguatge correcte, sinó taurons. Però res no ens obliga a recórrer, a aquest terme en sentit figurat, quan es tracta de posar en relleu la voracitat o la ferocitat d'algu: podem recórrer al tigre, al llop, a la hiena... Anàlogament, no cal parlar de les «tonelades» de paper que tal afer ha originat. Podem parlar de muntanyes de paper, de piles, de munts, de gavaldals de paper... La metàfora és, d'altra banda, el camp del llenguatge on cadascú pot exercir més lliurement la seva capacitat de creació.

Albert Jané